

Om substitusjonsplikten – hva sier loven?

Substitusjonsseminar 13.mai 2019

Anne Marie Lund Eikrem, Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet

Hva er substitusjon?

Substitusjon = det å sette noe i stedet for noe annet (Bokmålsordboka)

- Erstatning av et kjemikalie med et annet som er mindre farlig
- Bruke en fysisk form som gir lavere eksponering
  - f.eks. pellets, støvfritt mel
- Alternativet til å erstatte farlige kjemikalier er å velge en prosess som gir lavere eksponering
  - f.eks. lavere prosesstemperatur

Hvorfor substitusjon?

Kjemikalier som kan innebære helsefare skal ikke brukes dersom de kan erstattes med kjemikalier eller prosesser som ikke er farlige eller som er mindre farlige for arbeidstakerne.

Substitusjon er et av de viktigste tiltak som kan iverksettes for å redusere risiko

- Redusert helserisiko
- Redusert behov for vernetiltak
- Reduserte kostnader til avfallsbehandling

Regelverk for arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøloven § 4-5

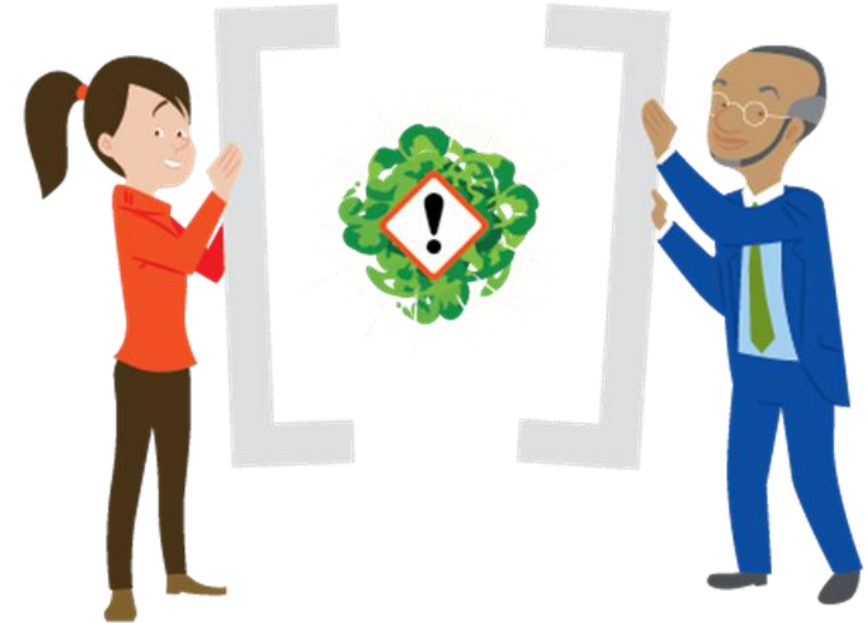
Kjemikalier og biologisk materiale som kan innebære helsefare, skal ikke brukes dersom de kan erstattes med andre eller med en annen prosess som er mindre farlig for arbeidstakerne.

Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 10-1

Forekomsten av helsefarlige kjemikalier og biologiske faktorer skal unngås. Dersom dette ikke lar seg gjennomføre, skal mengden reduseres så langt det er mulig. Antall arbeidstakere som eksponeres eller kan bli eksponert for helsefarlige kjemikalier eller biologiske faktorer skal være lavest mulig.

Forskrift om utførelse av arbeid § 3-11

Hvis det ikke er teknisk mulig å erstatte kreftfremkallende eller mutagene kjemikalier og prosesser i samsvar skal det benyttes et lukket system. Hvis det ikke er teknisk mulig å benytte et lukket system, skal det sørges for at eksponeringen blir så lav som mulig, og på et fullt forsvarlig nivå.

Plikter og dokumentasjon

Virksomheten må

- finne ut hvilke kjemikalier som kan utgjøre en fare vurdere risikoen for helse og/eller miljøet.
- vurdere om produktene du bruker som inneholder farlige kjemikalier, kan erstattes av mindre farlige alternativer.

Alle vurderinger som blir gjort i forhold til substitusjon skal dokumenteres skriftlig.

Substitusjonsvurderinger kan være svært omfattende

Finn alternativer

Eliminasjon, substitusjon

Sammenlign alternativene

Risikovurder alternativene og sammenlign.

Sjekk lovgivning og fastslå om alternativene er innenfor og sammenlignbare

Ta en avgjørelse

Avgjørelsen baseres på lovgivning, tekniske muligheter, kvalitet på produkt, kostnader ved nødvendige investeringer, opplæring av de ansatte med mer.

Kjemikalier som er særlig viktige å erstatte

- Kjemikalier som kan føre til:
  - ✓ kreft
  - ✓ skader på arvestoffet
  - ✓ reproduksjonsskader
  - ✓ allergi
  - ✓ akutt forgiftning
- Stoffer på kandidatlisten SVHC (Substances of **V**ery **H**igh **C**oncern)
- Stoffer på REACH vedlegg XIV (autorisasjonslista)

Hva er det som motiverer substitusjon?

- Kjemikalierregelverk
- Krav fra kunder
- Krav fra forbrukere
- Reduserte
- Etikk og ønske om å ta vare på arbeidstakere, kunder, forbrukere og ytre miljø
- Simpelthen fordi det er riktig?

